

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Берендєєвої Анастасії Ігорівни на дисертацію Капуляка Віталія Петровича на тему «Правове та організаційне забезпечення запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Забезпечення безпеки та благополуччя дітей є одним із пріоритетів будь-якого цивілізованого суспільства. Правопорушення, що вчиняються дітьми, шкодять не лише самим дітям, але й негативно впливають на соціальну атмосферу та безпеку всього суспільства. Тому питання запобігання правопорушенням серед неповнолітніх набуває особливої актуальності.

Останні роки характеризуються стабільною тенденцією до збільшення кількості правопорушень, скоєних дітьми. Це стосується як адміністративних, так і кримінальних правопорушень. Також варто відмітити, що вік, у якому діти починають вчиняти правопорушення, зменшується, що призводить до ранньої криміналізації та негативно впливає на подальше життя дітей. Вчинення дітьми правопорушень має негативні наслідки для всього суспільства, адже правопорушення, вчинені дітьми, завдають шкоди економіці, соціальній структурі та безпеці суспільства в цілому.

Слід вказати, що ці фактори були проаналізовані у рецензованій дисертації, що вказує на володіння автором актуальною інформацією за предметом пізнання.

Для запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми, необхідний комплексний підхід, який включає в себе і правове забезпечення (розробка та

вдосконалення правових норм, що регулюють питання запобігання правопорушенням серед дітей), і організаційне забезпечення (створення та ефективна діяльність спеціальних органів та служб, які займаються профілактикою правопорушень серед дітей), і соціальну роботу (проведення профілактичних заходів у школах, сім'ях, за місцем проживання дітей), і психологічну допомогу (надання психологічної допомоги дітям, які перебувають у групі ризику), і інформаційну роботу (проведення просвітницьких кампаній з питань запобігання правопорушенням серед дітей).

Запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми, є складним завданням, яке потребує комплексного та системного підходу. Завдяки спільним зусиллям держави, сім'ї, навчальних закладів та громадськості можна значно знизити рівень правопорушень серед дітей та створити більш безпечне та благополучне середовище для їхнього розвитку.

Таким чином, тема дисертаційного дослідження Капуляка Віталія Петровича «Правове та організаційне забезпечення запобіганню правопорушенням, що вчиняються дітьми» є актуальною та вимагає наукового осмислення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертантом правильно вказано, що робота виконана в межах Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019, зокрема у межах цілі «сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях» – а також відповідно до теми наукових досліджень Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (реєстраційний номер 0123U103538), теми науково-дослідної роботи факультету підготовки фахівців для органів досудового

розслідування Одеського державного університету внутрішніх справ «Забезпечення прав і свобод особи в умовах транзитивного суспільства: сучасний вимір» (реєстраційний номер 0123U103760) та теми інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ «Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні» (реєстраційний номер 0123U103716).

Мета дисертаційної роботи полягає у висвітленні правового та організаційного забезпечення запобіганню правопорушенням, що вчиняються дітьми та напрацювання пропозицій з удосконалення національного законодавства, що регулює відповідні суспільні відносини.

Завдання роботи сформульовані правильно, що дозволяє розкрити тему та досягти мети дисертаційного дослідження.

Об'єкт і предмет дослідження відповідають меті роботи та сформульовані правильно.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Автором чітко обґрунтовано достовірність своїх тверджень, завдяки правильному вибору методології дослідження. Його підхід ґрунтується на сучасних принципах, методах та підходах наукового пізнання, що забезпечує всебічне та повне дослідження явища профілактики правопорушень серед дітей.

Важливим є те, що Капуляк Віталій Петрович дослідив значну кількість джерел, не обмежуючись лише галузевою правничою наукою. Його дослідження охоплює також окремі положення соціології права, кримінології та інші важливі сфери знань, що правильно, виходячи з предмету гносеології.

Окремо слід вказати на використання широкого спектру емпіричних даних, у тому числі й результатів проведеного особисто дисертантом соціологічного опитування.

Емпіричну основу дослідження складають: статистичні дані щодо адміністративних та кримінальних правопорушень, що вчиняються дітьми;

дані щодо насилля відносно дітей, цькування тощо, результати проведеного соціологічного опитування 300 респондентів.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертація є однією з перших робіт, у якій системно висвітлено проблематику правового та організаційного аспектів запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми та визначено напрями підвищення ефективності профілактичної діяльності з наданням низки рекомендацій з удосконалення національного законодавства.

У роботі було обґрунтовано розуміння запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми, як цілеспрямованої діяльності, що має державно-владний характер, метою якої є забезпечення правопорядку шляхом впливу на фактори ризику правопорушень та яка здійснюється у межах повноважень, що визначені законом. Сформульована авторська дефініція дозволяє визначити основними суб'єктами запобігання правопорушенням дітей органи правопорядку та органи й служби у справах дітей, а також відмежувати суб'єктів запобігання правопорушенням дітей від тих органів та установ, що залучаються до виконання окремих завдань профілактики правопорушень.

Дисертантом запропоновано і обґрунтовано висвітлення системи профілактики правопорушень дітей через виокремлення низки підсистем:

1) нормативної (що являє собою сукупність юридичних норм і принципів, які регулюють суспільні відносини щодо виявлення факторів правопорушень та впливу на ці фактори з метою збереження правопорядку),

2) інституційної (що являє собою сукупність органів публічної влади, служб та установ, які є суб'єктами профілактичної діяльності);

3) функціональної (що становить саму діяльність суб'єктів профілактики правопорушень, що вчиняються дітьми).

У дисертації проаналізовано та запропоновано виокремити (а також охарактеризовано) такі напрями удосконалення профілактики правопорушень дітей:

- організаційний (спрямований на нормативно-правове регулювання загальних засад профілактичної діяльності, визначення суб'єктного складу та його функцій (завдань) тощо);

- тактичний (спрямований на нормативно-правове регулювання окремих аспектів профілактичної діяльності, зокрема, проведення окремих профілактичних заходів, процесуальних дій тощо).

Практична значимість роботи визначається і тим, що у роботі надано низку пропозицій з удосконалення національного законодавства у сфері запобігання правопорушенням дітей.

Повнота оприлюднення основних положень дисертації в публікаціях та особистий внесок автора в отримання наукових результатів.

Основні положення, висновки, пропозиції, які висвітлені у дисертаційному дослідженні, опубліковано у 7 наукових працях, з яких 4 – статті у фахових виданнях з права, 1 – наукова стаття у періодичному виданні іноземної держави, 2 – тези доповідей.

1 наукова стаття (Профілактична робота з дітьми, які перебувають на обліку поліції. Journal «ScienceRise: Juridical Science». 2022.№ 2 (20). С. 43-49. DOI: 10.15587/2523-4153.2022.256873) опублікована у співавторстві. Результати дисертації, які виносяться на захист, отримані автором особисто. Розв'язання завдань дисертаційного дослідження здійснено самостійно. У статті, що опублікована у співавторстві, особистий внесок полягає в аналізі типології профілактичних втручань Всесвітньої організації охорони здоров'я (первинного, вторинного та третинного рівнів), узагальненні наукового доробку зарубіжних авторів щодо профілактики правопорушень, проведенні загальної характеристики порядку ведення профілактичного обліку підрозділами ювенальної превенції, які функціонують в межах Національної поліції, виокремленні правових та організаційних напрямів удосконалення превентивної діяльності з дітьми, що перебувають на профілактичному обліку Національної поліції.

Результати дисертаційного дослідження були апробовані на 2 наукових заходах: XV Міжнародній науково-практичній конференції «Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави» (м. Одеса, 22 березня 2023 року), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Дотримання прав і свобод людини Національною поліцією України в умовах глобальних викликів сьогодення» (м. Одеса, 27 жовтня 2023 року).

Наукове та практичне значення отриманих результатів, представлених у роботі.

Положення дисертації мають практичне значення та можуть бути використані у наступних сферах:

– науково-дослідній – для подальшого вивчення окремих аспектів запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми (у додатках до дисертації є акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ);

– освітній – в освітньому процесі при підготовці курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання (у додатках до дисертації є акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ);

– правозастосування – для удосконалення діяльності підрозділів ювенальної превенції щодо запобігання правопорушенням, які вчиняються дітьми;

– правотворчість – для удосконалення національного законодавства в сфері організаційно-правових аспектів профілактики правопорушень, що вчиняються дітьми.

Оцінка змісту, структури дисертації, мови та стилю викладання.

Аналіз структури дисертаційного дослідження показує, що основний зміст роботи логічно пов'язаний з метою, завданнями, об'єктом та предметом дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які включають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Загальний науковий рівень дисертації дозволяє позитивно оцінити її зміст і визнати її завершеною працею, у якій автор досяг мети дослідження.

Дисертація Капуляка Віталія Петровича оформлена відповідно до нормативних вимог і стандартів, передбачених для такого типу досліджень.

Робота написана державною мовою з дотриманням наукового стилю, без технічних недоліків. Основні положення, висновки та пропозиції, що містяться в науковій праці, характеризуються послідовністю, аргументованістю та завершеністю.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

1. Дисертант не приділив достатньої уваги аналізу міжнародного досвіду у сфері запобігання правопорушенням серед дітей, що могло б збагатити дослідження новими підходами та практиками.

2. У дисертації не було розглянуто потенційні негативні наслідки та ризики від запровадження окремих профілактичних заходів, запропонованих автором. У цілому схвалюючи запропоновані зміни до національного законодавства, варто вказати на необхідність урахування можливих проблем імплементації запропонованих нормативних приписів.

3. У дисертації відсутня інформація про подання сформульованих пропозицій до суб'єктів нормотворчої діяльності.

Однак, ці недоліки, мають дискусійний характер і не впливають на позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Таким чином, дисертація Капуляка Віталія Петровича на тему «Правове та організаційне забезпечення запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми» є самостійним, завершеним дослідженням, яке розв'язує важливу наукову проблему профілактики правопорушень серед дітей, відповідає спеціальності 081 «Право», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Капуляк Віталій Петрович – заслуговує на

присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 –
Право.

**Професор кафедри
адміністративної діяльності поліції
Одеського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук,
доцент**

Анастасія БЕРЕНДЄЄВА